

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 16 mars 1944 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om folkpensionering, m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

inom *första kammaren*

nr 252 av herr *Näslund m. fl.*, ävensom

inom *andra kammaren*

nr 30 av herr *Jonsson* i Skutskär,

nr 46 av herr *Nilsson* i Landskrona *m. fl.*,

nr 47 av herr *Andersson* i Malmö *m. fl.*,

nr 74 av herr *Senander m. fl.*,

nr 156 av herrar *Skoglund* i Umeå och *Mäler*,

nr 313 av herr *Gustafsson* i Bogla *m. fl.*, samt

nr 403 av herr *Boman m. fl.*

I *motionerna I: 252 och II: 403*, vilka äro likalydande, har bland annat anförts följande:

Vad tilläggspensionen beträffar, framstår den stora skillnaden mellan de i städer och samhällen utgående beloppen å ena sidan och de på landsbygden utgående beloppen å andra sidan såsom alltför stor och innebärande en orättvisa till landsbygdens nackdel. En betydande utjämning av levnads-kostnaderna mellan stad och land har nämligen ägt rum under det senaste årtiondet, och den synes alltjämt pågå. — — — Under sådana omständigheter synes det vara angeläget, att en utredning snarast möjligt göres rörande en anpassning uppåt av de på landsbygden utgående tilläggspensionerna, så att dessa bringas i bättre överensstämmelse med de nuvarande faktiska levnads-kostnaderna. Att många gamla på landsbygden f. n. få nöja sig med bostäder av undermålig beskaffenhet, vilka äro relativt billiga, kan nämligen ej utgöra tillräckligt skäl för ett bibehållande av nuvarande låga tilläggspensioner på landsbygden.

Vad grundpensionerna beträffar, så förefaller tiden vara inne för en allvarlig prövning av en ej oväsentlig stegring av pensionsavgifterna. De nuvarande relativt låga beloppen fastställdes under en tid av ett högre penningvärde än det nuvarande, och befolkningens inkomster voro då vida lägre än för närvarande. Emellertid finns det alltjämt familjer med mycket små inkomster, för vilka höjda pensionsavgifter skulle kännas som en tung belastning. Det finns därför skäl att undersöka, hur den tanken skulle kunna praktiskt utformas, att en del människor, som ej nå upp till viss taxerad inkomst, erlægga lägre avgifter utan att därför erhålla lägre pension. Deras inbetalningar skulle alltså kompletteras genom bidrag från statskassan. För

familjer, som äro barnrika och av denna anledning få en låg taxerad inkomst, skulle detta innebära, att samhället — erkännande dessa familjers insatser för barnens uppfostran och utbildning och deras därav följande minskade förmåga att sörja för egen pensionering — bidroge till pensioneringen. De sålunda höjda grundpensionerna till fäder och mödrar med många barn skulle utgå utan de inskränkande förutsättningar, som gälla för tilläggs-pensionerna.

Genom allmänna åtgärder kan emellertid av statsfinansiella skäl under de närmaste åren tyvärr icke en fullt tillfredsställande folkpensionering ordnas. Det är därför betydelsefullt, att möjligheterna till en höjning av pensionsbeloppen genom frivilliga inbetalningar av högre avgifter än de stadgade utnyttjas i större omfattning än f. n. sker. Frågan på vad sätt staten skall kunna mer än enligt nuvarande system medverka till en utveckling i denna riktning bör därför upptagas till undersökning.

Även en annan möjlighet till höjning av pensionerna förtjänar beaktande. Många människor äro vid pensionsålderns inträde allttjämt mer eller mindre arbetsföra och i stånd att skaffa sig en ej oväsentlig arbetsinkomst. Mycket talar för att de då borde ha möjlighet att frivilligt uppskjuta den tidpunkt, då grundpensionen börjar löpa, och i så fall borde personer, som — om de slutade arbeta eller åtnjöte endast en ringa arbetsinkomst — skulle vara berättigade till tilläggs-pension, kunna beredas tillfälle att erhålla en något höjd sådan tilläggs-pension, ifall de genom arbete uppskjuta dagen, då den börjar utbetalas. Även om sistnämnda anordning torde vara ganska svår att organisera på ett praktiskt och hållbart sätt, synes den förtjäna övertvägande. I och för sig är det ett samhällsintresse och i regel till fördel för de gamla, att deras arbetsförmåga blir utnyttjad. Kan det dessutom medföra att folkpensionerna bliva större, när de verkligen behövas, så är detta en ytterligare fördel. Av samma hänsyn till arbetsförmågans utnyttjande är det skäl att överväga en höjning av den vid beräkning av tilläggs-pensionen avdragsfria arbetsinkomsten, så att den senare uppgår till samma belopp som övriga privilegierade inkomster.

Motionärerna hemställa därför, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, »att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt socialvårdskommittén att snarast möjligt utreda frågan om en höjning av folkpensionerna med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna och därvid särskilt taga i betraktande behovet av en anpassning uppåt av de å landsbygden utgående tilläggs-pensionerna».

I *motionen II: 30* hemställles, att riksdagen måtte »besluta sådan ändring i lagen om folkpensionering och förordningen om invalidunderstöd, att makas pensionsrätt oberoende av om hon är arbetsoförmögen i folkpensionslagens mening skall inträda samtidigt med att maken blir berättigad till tilläggs-pension, dock icke innan hon fyllt 60 år».

Motionen II: 46 utmynnar i en hemställan, att riksdagen »måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till ny lag om kommunala pensionstillskott så utformad, att till folkpensionärer och med dem jämställda, vilka äro i behov av kommunalt understöd, detta understöd skall utgå i form av kommunalt pensionstillskott utan fattigvårdskaraktär, varvid även torde böra tagas under förnyat övertvägande, om icke beslutanderätten i dessa frågor med fördel kan överlåtas åt pensionsnämnderna».

I motionen II: 47 framhålles bland annat följande:

Den förbättring av folkpensionen, som genomfördes vid riksdagarna 1935 och 1937 — och som sedan kompletterats — är i många fall otillräcklig för åstadkommande av trygghet åt åldringarna.

Oaktat de gjorda förbättringarna är det i hög grad önskvärt, att pensionsbeloppen allmänt höjas och att även en omjustering sker av dyrortsgrupperingen, med hänsyn till den utjämning av levnadskostnaderna orterna emellan, som ägt rum sedan nuvarande bestämmelser fastställdes.

Det förefaller lämpligt, att de nu utgående dyrtidstilläggen inte bortfalla eller nedsättas vid inträffad sänkning av levnadskostnaderna, utan att dessa tillägg i stället inarbetas i de utgående tilläggs pensionerna.

I detta sammanhang vilja vi erinra om de framställningar, som vid olika tillfällen framförts, att pensionsåldern sänkes från exempelvis 67 till 65 år. Önskemålet är berättigat och bör beaktas vid kommande reformeringar av folkpensionen. Det synes oss emellertid, som om man i första hand bör förbättra pensionsbeloppen och lösa därmed sammanhängande frågor. Det är knappast troligt, att man samtidigt kan genomföra ålderssänkningen med de stora kostnader detta skulle medföra. Det går tydligen inte att på en gång vinna allt, som i detta avseende är önskvärt. Därför bör man söka vinna de förbättringar, som vid olika tillfällen äro möjliga att genomföra.

Socialvårdskommittén har dessa frågor under utredning. Denna kommitté kommer säkerligen att ägna folkpensioneringen en ingående och omsorgsfull prövning. Vi syfta emellertid med denna motion endast till att dessa frågor med det snaraste upptagas på kommitténs arbetsprogram. Därjämte önska vi, att riksdagen, genom uttalande i frågan, ger sin mening tillkänna i fråga om den allmänna inriktningen vid en reformering av folkpensioneringen.

Vi ha i det föregående framfört önskvärdheten av att folkpensionens belopp generellt höjes. Härtill vilja vi foga spörsmålet om en ytterligare höjning av den avdragsfria inkomsten.

Utöver detta vilja vi lägga fram vissa förslag rörande betydelsefulla detaljer. För ensamstående pensionärer äro pensionsbeloppen i väsentlig grad otillräckliga. Hyran är nog i regel lika hög som för tvenne samboende pensionärer (äkta makar), och mathållningen torde också bli högre per enhet räknat. Det utgående pensionsbeloppet är i hög grad otillräckligt. En särskild förbättring av pensionsbeloppen till ensamstående är mycket behöfvlig.

Vidare vilja vi framhålla ännu en omständighet, där åtgärder på ett eller annat sätt äro av behovet påkallade. Vi avse här sådana fall, där familjeförsörjaren — mannen — är några år äldre än hustrun. När mannen vid uppnådda 67 år inträder i pensionsåldern och erhåller folkpension, återstå ännu några år, innan hustrun på grund av ålder erhåller pension. I dessa fall skulle sålunda man och hustru tillsammans leva på samma pensionsbelopp som för ensamstående. Man kan ju inte begära, att hustrun då skall söka förvärvsarbete, en sak som hon vid hög ålder inte har möjligheter att klara. Försäkringsverksamheten i vårt land har infört en speciell försäkringsform för dessa fall. Denna torde dock hittills ännu inte i någon större grad vara anlita. I en eller annan form bör staten här medverka för åstadkommande av förbättringar. Vi vilja slutligen påtala den inverkan sjukersättning i vissa fall kan hava på tilläggs pensionens belopp. Den ersättning, som utgår från sjukkassa vid sjukdom, ingår i beräkningarna över en folkpensionärs inkomst, dock enligt regler, som gälla för privilegierad inkomst. Men i de fall dylik privilegierad inkomst på annat sätt utgår, t. ex. genom

arbetsgivarpension, eller om sjukdomen varar en längre tid och därigenom sjukersättningen uppgår till relativt stora belopp, kan den erhållna sjukersättningen medföra sänkt tilläggspension. Med hänsyn till de utgifter, som ju i regel följa med en sjukdom, kan det ifrågasättas, huruvida nedsättning i tilläggspensionen bör ske med anledning av erhållen sjukersättning. Oss synes föreliggande skäl för att ersättning från sjuk-kassa vid sjukdom bör i sin helhet räknas som privilegierad inkomst utan inskränkning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts yrka motionärerna, att riksdagen måtte »besluta hemställa till Kungl. Maj:t att med det snaraste genom socialvårdskommittén eller genom annan utredning låta utreda de i motionen upptagna frågorna rörande förbättringar i folkpensioneringen och att för riksdagen framlägga de resultat, som utredningen föranleder».

I *motionen II: 74* hemställes, att riksdagen måtte besluta, att 6 § 2 mom. folkpensioneringslagen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Jämte grundpension utgår tilläggspension med följande belopp, nämligen

i ortsgroup 1	750 kronor,
» » 2	900 »
» » 3	1 100 »

med avdrag av fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad mån den må överstiga 200 kr.»;

samt att härav betingade ändringar i övrigt i nämnda lag måtte utarbetas av utskottet.

I *motionen II: 156* anföres bland annat följande:

Under de gångna åren ha åtskilliga förslag förts fram i syfte att förbättra de utgående folkpensionerna. Tyvärr ha dessa strävanden inte alltid lett till resultat, men i några fall kunna påtagliga framgångar noteras. Till dessa måste räknas tillkomsten av de s. k. företagarpensionerna, till vilka såväl arbetstagare som arbetsgivare erlagga stipulerade avgifter. — — —

Till följd av vissa bestämmelser i lagen om folkpensionering, gällande den avdragsfria inkomsten, försväras eller omöjliggöres emellertid, att det sammanlagda pensionsbeloppet uppnår en ur pensionstagarens synpunkt sett skälig nivå. På grund härav tvingas pensionstagaren ofta att för erhållande av erforderlig utfyllnad vända sig till samhället för understöd i en eller annan form. Ur såväl pensionstagarens som samhällets synpunkt måste det därför vara angeläget att ifrågavarande form av pensionsförstärkning så förändras, att densamma ger möjlighet för pensionstagaren att genom egna och andras insatser tillförsäkra sig en skälig ålderdomspension. En förutsättning härför är dock, att gränsen för den avdragsfria inkomsten så placeras, att den kommer att lämna ett ökat utrymme åt företagarpensionerna. — — — Frågan härom borde därför, oberoende av folkpensioneringsproblemet i övrigt, upptagas till prövning och avgörande.

På grund av vad sålunda anförts hemställa motionärerna att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t »hemställa om skyndsamt utredning och förslag till sådan ändrad bestämmelse i folkpensioneringslagen, att den avdragsfria inkomstgränsen icke verkar återhållande och hindrande på arbetstagar-nas och arbetsgivarnas strävanden att åstadkomma en för arbetstagar-nas skälig ålderdomspensionering».

Vad slutligen *motionen II: 313* angår, utmynnar den i en hemställan, att riksdagen »måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av erforderliga åtgärder i syfte att ersätta den numera mycket otillfredsställande dyrortsgrupperingen för folkpensionärerna med ett skäligt bostadsbidrag till den folkpension, som nu utgår i lägsta ortgruppen».

Beträffande de skäl, som utöver vad ovan upptagits anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna.

Lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering trädde i kraft den 1 januari 1937, då 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring i princip upphörde att gälla. Lagen om folkpensionering har sedermera undergått vissa ändringar, bland annat genom lagar den 23 april 1937 och den 30 juni 1942.

Enligt lagen om folkpensionering skall i princip envar svensk medborgare erlægga pensionsavgifter samt på grund av dem och med bidrag av allmänna medel erhålla folkpension (1 § första stycket). Rätt till folkpension inträder vid varaktig oförmåga till arbete och senast vid fyllda 67 år, även om varaktig arbetsoförmåga då ännu icke är för handen (1 § andra stycket). För rätt till folkpension förutsättes, att vederbörande erlagt åtminstone någon honom påförd obligatorisk pensionsavgift (6 § 1 mom.). Skyldighet att erlægga sådana avgifter föreligger i regel för varje svensk medborgare i åldern 18—65 år. Pensionsavgiften utgör sex kronor eller om den avgiftspliktige enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för året har taxerat belopp överstigande 600 kronor, en procent av det taxerade beloppet. Om avgiftspliktig är gift med annan avgiftspliktig och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, skola de för makarna så beräknade avgiftsbeloppen sammanläggas, och skall vardera makens pensionsavgift utgöra hälften av det sammanlagda beloppet. Högsta pensionsavgift är 20 kronor (4 §). Folkpensionen består dels av grundpension, dels av tilläggspension (6 § 1 mom.). Den förra motsvarar avgiftspension enligt äldre rätt och utgår till var och en som erlagt någon pensionsavgift enligt nya lagens bestämmelser. Grundpensionen utgöres av dels ett fast belopp, enligt huvudregeln 70 kronor, dels ock ett efter vars och ens erlagda pensionsavgifter växlande belopp, utgörande en tiondel av avgifterna. Rätten till tilläggspension är förenad med viss prövning av behovet i varje särskilt fall. Tilläggspensionen, som utgår efter samma grunder för alla utan hänsyn till kön, civilstånd eller andra dylika omständigheter, är graderad efter dyrort (6 § 2 mom.). Riket är för detta ändamål indelat i tre ortsgrupper. Tilläggspensionens maximibelopp är 250 kronor i ortsgrupp 1, som omfattar orter med de lägsta levnadskostnaderna, 350 kronor i ortsgrupp 2 och 450 kronor i ortsgrupp 3. Enligt i folkpensioneringslagen meddelade övergångsbestämmelser (40 §) utgår tilläggspension även till personer, som erhållit pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, men med hänsyn till att dessa icke komma i åtnjutande av grundpension, som i regel skulle utgå

med avsevärt högre belopp än det, vartill avgiftspension uppgår, har tilläggspensionens maximibelopp för dem satts 50 kronor högre än för andra eller 300 kronor i ortsgrupp 1, 400 kronor i ortsgrupp 2 och 500 kronor i ortsgrupp 3. På därom av vederbörande kommun gjord framställning äger Konungen i fråga om ort, vilken gränsar till ort i högre ortsgrupp, förordna, att tilläggspension under vissa förutsättningar må på visst sätt förhöjas (6 § 3 mom.). Den tilläggspension, som i det särskilda fallet skall utgå, beräknas genom att från maximibeloppet draga $\frac{5}{10}$ av den pensionsberättigades årsinkomst i vad denna må överstiga 200 kronor (6 § 2 mom. första stycket). Årsinkomst, som i lagen om folkpensioneringen avses, utgör den inkomst, som den pensionsberättigade skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta (7 §). Vissa inkomstslag skola emellertid icke alls medräknas, och vissa slags inkomster äro på det sättet privilegierade, att de intill visst sammanlagt belopp icke medräknas. Till det förra slaget av inkomster höra folkpension och understöd, som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva, i den mån det icke överstiger en med hänsyn till understödstagarens behov skälig försörjning. Till det senare slaget hänföres pension eller understöd, som utgår på grund av gåva, testamente eller försäkring, vilken icke är i lag föreskriven, eller ock, utan samband med olycksfall i arbetet, på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning. Dessa förmåner räknas sålunda icke såsom inkomst, i den mån beloppet sammanlagt icke överstiger i ortsgrupp 1 300 kronor, i ortsgrupp 2 350 kronor och i ortsgrupp 3 400 kronor. Om inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall uppskattningen verkställas efter regler, som fastställas av Konungen. Vid uppskattningen av fastighets eller kapital avkastning skall denna höjas med 4 procent av det belopp, varmed sammanlagda behållna värdet av fastighet och kapital må överstiga 5 000 kronor, och med ytterligare 6 procent av det belopp, varmed samma värde må överstiga 10 000 kronor. I fråga om äkta makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst och värdet av fastighet eller kapital beräknas utgöra hälften av sammanlagda behållna värdet av makarnas fastighetsinnehav eller kapital, där ej i särskilda fall pensionsstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter finner beräkningen tills vidare böra ske såsom för gift person.

Enligt *förordningen den 28 juni 1935 (nr 435) om invalidunderstöd*, vilken trädde i kraft samtidigt med lagen om folkpensionering, kunna till arbete varaktigt oförmögna personer, som icke påförts någon pensionsavgift och därför icke äga rätt till grund- och tilläggspension, tidigast från fyllda 16 år erhålla invalidunderstöd under villkor och med belopp som äro stadgade beträffande tilläggspension. Rätt till invalidunderstöd må enligt nämnda förordning, där särskilda skäl därtill äro, tillerkännas även den, som fått någon eller några pensionsavgifter sig påförda men underlåtit att erlagga dessa avgifter.

Från och med år 1941 utbetalas dyrtidstillägg till den som åtnjuter folkpension, i vilken tilläggspension ingår, eller invalidunderstöd. För innevaran-

de budgetår regleras dessa tillägg genom *lagen den 30 juni 1943 (nr 445) om dyrtidstillägg under budgetåret 1943/44 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag*. Förslag till lag om dyrtidstillägg å dessa förmåner för nästa budgetår har framlagts genom proposition nr 4.

Den nu gällande *lagen den 18 juni 1937 (nr 384) om kommunala pensions-tillskott m. m.* är — med uteslutande av däri meddelad ikraftträdandebestäm-melse — av följande lydelse.

Till beredande *dels* av understöd (kommunala pensionstillskott), i pen-ningar eller naturaförmåner åt personer, vilka uppbära folkpension enligt lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering och icke jämlikt 9 § 1—3 styckena samma lag äro uteslutna från tilläggspension, men ändock finnas vara i behov av fattigvård, *dels* av understöd (kommunala tillskott till invalidun-derstöd eller till blindhetsersättning) av enahanda slag åt personer, vilka finnas vara i behov av fattigvård, oaktat de uppbära understöd enligt för-ordningen den 28 juni 1935 om invalidunderstöd eller ersättning enligt för-ordningen den 20 april 1934 om blindhetsersättning, *dels* av understöd (kom-munala tillskott till barnbidrag eller till bidragsförskott) av enahanda slag åt barn, vilka finnas vara i behov av fattigvård, oaktat för dem utgå barn-bidrag enligt lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag eller bidragsförskott en-ligt lagen den 18 juni 1937 om förskottering av underhållsbidrag till barn, *dels ock* av bidrag (kommunala sjukvårdsbidrag) till bestridande, gemen-samt med pensionsstyrelsen, av kostnader för åtgärder till förebyggande el-ler hävande av arbetsoförmåga, må fattigvårdssamhälle ställa medel till fat-tigvårdsstyrelsens förfogande med föreskrift, att tillskott och bidrag, som utdelas av dessa medel, icke skola vara att anse såom fattigvård. Sådana till-skott och bidrag må icke tilldelas andra personer än dem, som äro man-talsskrivna inom fattigvårdssamhället och där äga hemortsrätt i fråga om fattigvård. I övrigt äger samhället bestämma de grunder, som för beviljande av tillskott och bidrag böra av fattigvårdsstyrelsen iakttagas. Har sådant be-stämmande ej skett, ankommer på styrelsen att bevilja tillskott och bidrag i den mån styrelsen prövar nödigt. Tillskott må efter omständigheterna jämkas eller indragas.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utsåg chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 en kommitté, den s. k. *socialvårdskommittén*, vilken en-ligt direktiven för sitt arbete har såsom en huvuduppgift att göra lagstift-ningen rörande socialförsäkringen till föremål för en granskning, varigenom avses att utröna bl. a. huruvida denna försäkring bör underkastas föränd-ringar i syfte att bättre tillgodose föreliggande uppgifter.

Viktiga ändringar i folkpensioneringslagen ha såsom ovan anförts genom-förts 1937 och 1942. Efter lagens tillkomst ha vid skilda tillfällen inom riks-dagen väckts motioner med yrkanden om ändringar i folkpensionerings-lagstiftningen i olika hänseenden. Dessa motioner ha emellertid icke för-anlett till någon riksdagens åtgärd, varvid såsom grund för avslag mesta-dels åberopats det av socialvårdskommittén bedrivna utredningsarbetet (se

hårom andra lagutskottets utlåtanden 1938 nr 7, 30 och 31, 1939 nr 8 och 9, 1940 nr 8, 1941 nr 20 samt 1943 nr 2 och 55 ävensom sammansatt stats- och andra lagutskotts utlåtande 1942 nr 2).

Socialvårdskommittén har i december 1942 avgivit ett betänkande, innefattande utfredning och förslag angående socialvårdens organisation m. m. (SOU 1942: 56). I betänkandet anföres bland annat (s. 36 o. f.):

Sedan utredningen om en förbättrad sjukförsäkring avslutats, ämnar kommittén upptaga frågan om ett samordnande av sjukförsäkringen och folkpensioneringen. Men även i andra avseenden bör folkpensioneringslagen bli föremål för översyn i syfte att densamma må kunna bättre tillgodose önskemålet om ur försörjningssynpunkt bättre avvägda pensioner. Bland spörsmål, som vid denna revision böra bli föremål för övervägande, är bl. a. frågan om en bättre avvägning av pensionsbeloppen mellan ensamstående och äkta makar. En annan fråga gäller särskilda tillägg till folkpensionärer, som äro vanföra, sängliggande eller eljest hjälplösa. Även frågan om privilegiering i vissa fall av arbetsinkomst bör omprövas. Frågan om införande i någon form av hyresbidrag bör övervägas och i samband därmed spörsmålet om ändrade grunder för kommunala pensionstillskott. Ortsgrupperingen bör även upptagas till förnyat övervägande.

I ett svar å en interpellation angående frågan när förslag till obligatorisk sjukförsäkring vore att förvänta yttrade statsrådet Möller i första kammaren den 17 november 1943 bland annat följande:

Frågan om en revision av folkpensioneringen har icke kunnat upptagas av socialvårdskommittén förrän utredningen om sjukförsäkringen slutförts. Kommittén har nu med biträde av särskilt tillkallade sakkunniga upptagit folkpensioneringen till översyn och det är kommitténs avsikt att med största möjliga skyndsamhet bedriva utredningsarbetet. Det må dock erinras om att till prövning måste upptagas spörsmål, som ingalunda äro lättlösta. Sålunda har i riksdagsmotioner och i annan form framförts bl. a. frågan om en uppdelning av folkpensionen i invalidpension och ålderdomspension, upphävande av dyrortsgrupperingen, införande av hyresbidrag, de nuvarande individuella pensionernas ersättande med familjepension, ändrade grunder för kommunala pensionstillskott m. fl. frågor.

I propositionen nr 173 till innevarande års riksdag med förslag till lag angående förlängd giltighet av gällande indelning i ortsgrupper jämlikt lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, bland annat yttrat:

Med hänsyn till föreliggande omständigheter synes riksdagens medverkan böra påkallas för att möjliggöra förlängd giltighet av gällande indelning i ortsgrupper jämlikt lagen om folkpensionering.

Vid bestämmande av förlängningstiden bör beaktas, att socialvårdskommittén för närvarande är sysselsatt med översyn av lagen om folkpensionering. Kommitténs arbete härmed bedrivs med inriktning på att förslag i ämnet skall föreligga i sådan tid att frågan må kunna underställas 1946 års riksdag. Det synes mig knappast kunna ifrågakomma att verkställa ny indelning vid en tidpunkt, då möjligheten av att nya principer för ortsgrupperingen komma att inom den närmaste framtiden fastställas måste tagas med i beräkningen.

I de till behandling föreliggande motionerna ha framförts åtskilliga förslag till ändringar i lagstiftningen rörande folkpensioneringen. Förslagen beröra i stor utsträckning problem av betydelsefull art, som delvis äro av svårlöst beskaffenhet.

De frågor som avhandlas i motionerna angå i huvudsak bestämmelserna om pensionsavgifter, pensionsåldern, tilläggs pensionernas belopp, den avdragsfria inkomsten och de privilegierade inkomstslagen.

Frågan om pensionsavgifternas storlek har berörts i motionerna I: 252 och II: 403. Där har anförts, att en omprövning borde ske av frågan om en väsentlig stegring av pensionsavgifterna, särskilt med hänsyn till den sänkning av penningvärdet, som ägt rum efter tillkomsten av 1935 års lag. Motionärerna göra dock gällande, att undantag från höjningen borde ske, när fråga vore om personer med lägre inkomst. Utskottet vill i denna del framhålla, att utskottet föregående år till behandling förehaft en motion, I: 318, i vilken yrkades, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående sådan förändring av pensionsavgifterna, att den i folkpensioneringslagen fastställda proportionen mellan de försäkrades prestationer och dem tillerkända förmåner så långt möjligt återställdes. Utskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 55, att detta spörsmål vore förtjänt av beaktande. Det är enligt utskottets mening icke uteslutet, att en förbättring av folkpensionerna måste medföra en höjning av pensionsavgifterna. Härvid måste givetvis hänsyn tagas till att vederbörande inkomsttagare kan ha andra avgifter till sin sociala försäkring, exempelvis sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring. Därest en höjning av pensionsavgifterna anses erforderlig, torde skäl tala för ett övervägande av frågan, huruvida särskilda omständigheter, exempelvis såsom motionärerna anført en vidsträckt försörjningsskyldighet, böra föranleda en lägre pensionsavgift än den normala utan att pensionen sänkes.

Frågan om vid vilken ålder rätt till pension bör inträda har behandlats i några av motionerna. Sålunda har i motionen II: 30 hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i folkpensioneringslagen, att pensionsrätt för hustru inträder samtidigt med att hennes man blir berättigad till tilläggs pension, dock icke innan hustrun fyllt sextio år. Motsvarande ändring yrkas i förordningen om invalidunderstöd. Även i motionen II: 47 har denna fråga berörts. Detta spörsmål är ett led i den vid skilda tillfällen framförda frågan om införande av familjepension och bör bedömas med beaktande av de konsekvenser en sådan reform skulle ha i olika hänseenden.

En annan fråga beträffande pensionsåldern har framdragits i motionerna I: 252 och II: 403. Däri har ifrågasatts, huruvida icke personer, som vid pensionsålderns inträde vore fullt arbetsföra, borde ha möjlighet att frivilligt uppskjuta den tidpunkt, då grundpensionen började utgå, varigenom möjlighet skulle beredas dem att senare erhålla förbättrad pension. Det kan anmärkas, att den tanke som ligger till grund för motionärernas ståndpunkt även återfinnes i den s. k. Beveridgeplanen. En undersökning angående lämpligheten av ett sådant system som det ifrågasatta är enligt utskottets mening önskvärd.

Önskemål om en allmän höjning av tilläggspensionerna ha framförts i flertalet av förevarande motioner.

Utskottet är av den uppfattningen, att en obligatorisk folkpensionering rimligen bör syfta till att bereda åldringar och invalider med ingen eller obetydlig inkomst försörjning utan att de behöva anlita annan social hjälpverksamhet eller bliva beroende av anhörigas bistånd. Medlen till åldringarnas och invalidernas försörjning måste tagas från den samlade nationalinkomsten vare sig försörjningen sker genom folkpensioneringen eller på annat sätt. Det är emellertid att märka, att varje icke alltför obetydlig höjning av pensionsförmånerna medför högst betydande kostnader. Ett beslut om sådan höjning måste föregås av en noggrann utredning rörande dess konsekvenser i ekonomiskt hänseende.

Vid ett övervägande av frågan om tilläggspensionernas storlek uppkomma många specialspörsmål av stor betydelse. Sålunda bör därvid exempelvis den i motionen II: 47 berörda frågan om de ensamstående pensionärernas ställning noga beaktas. En fråga, som tilldrager sig särskilt intresse, är det i flera av motionerna behandlade spörsmålet om dyrortsgrupperingens fortsatta bestånd. Under alla förhållanden synes en omjustering av dyrortsgrupperingen vara erforderlig. Därvid torde komma att prövas den i motionerna I: 252 och II: 403 och i andra sammanhang framförda frågan om tilläggspensionernas storlek för de å landsbygden bosatta pensionärerna. I motionen II: 313 har gjorts gällande, att tilläggspensionerna böra utgå med ett visst för alla orter lika stort belopp jämte ett skäligt bostadsbidrag, som bör stå i förhållande till bostadskostnaden å den ort där vederbörande pensionär är bosatt. Förslag i sådan riktning ha tidigare framförts vid åtskilliga tillfällen och äro enligt utskottets förmenande förtjänta av uppmärksamhet.

Med spörsmålet om tilläggspensionernas belopp sammanhänger nära frågan om storleken av den avdragsfria inkomsten. Yrkanden, som gå ut på en höjning av denna inkomst, ha framställts i motionerna I: 252, II: 47, II: 156 och II: 403. Såsom skäl för en sådan höjning kan anföras, att folkpensionärerna därigenom skulle kunna stimuleras att åtaga sig arbete. I samband med den höjning av den avdragsfria inkomsten som genomfördes år 1942 framhölls såsom skäl för att höjningen då icke gjordes mera omfattande än som var fallet bland annat, att en då genomförd ändring härutinnan icke borde föregripa en kommande mera omfattande revision av folkpensioneringen.

I motionen II: 156 hemställs om utredning rörande sådan ändring i folkpensioneringslagen, att den avdragsfria inkomstgränsen icke verkar återhållande på arbetsgivarens och arbetstagarens strävanden att åstadkomma en för arbetstagaren skälig ålderdomspensionering. Motionärerna torde närmast avse, att en lagändring i motionens syfte bör avse de i 7 § meddelade reglerna om den privilegierade inkomsten. Förslag om sådan ändring ha tidigare vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning, senast år 1943. Utskottet yttrade då i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 2 i anledning

av väckt motion om höjning av den i 7 § angivna gränsen för den privilegierade inkomsten, att det såsom tidigare vid flera tillfällen framhållits borde fästas vikt vid att denna gräns sattes någorlunda högt, därest reglerna om privilegierad inkomst skulle ha den åsyftade effekten att undanröja det hinder som tidigare lagstiftning visat sig utgöra för pensionering av anställda genom arbetsgivarnas försorg eller medverkan. Å andra sidan underströk utskottet det jämväl i tidigare sammanhang gjorda påpekandet, att ett undantagande av alltför stora inkomstbelopp kunde medföra stötande olikhet i behandlingen av skilda inkomsttagare. Yrskandet i motionen vore enligt utskottets mening behjärtansvärt och förtjänt av stort beaktande. Denna ståndpunkt vidhåller utskottet allttjämt.

Ett annat spörsmål angående den privilegierade inkomsten har berörts i motionen II: 47. Däri har nämligen ifrågasatts, huruvida icke ersättning från sjukkassa i sin helhet bör betraktas såsom privilegierad inkomst och sålunda ej medföra sänkning av tilläggs pensionen. Utskottet finner, att vad motionärerna anfört till stöd för denna sin ståndpunkt utgör skäl för att denna fråga göres till föremål för närmare undersökning.

De ovan berörda motionerna ha avsett ändringar i folkpensioneringslagen ävensom i ett fall den i nära samband med nämnda lag stående förordningen om invalidunderstöd. I motionen II: 46 har framställts krav på en revision av lagen om kommunala pensionstillskott. Motionärerna anse, att lagen bör så ändras att, om folkpensionärer och med dem enligt lagen jämställda personer äro i behov av kommunalt understöd, detta understöd skall utgå i form av kommunalt pensionstillskott utan fattigvårdskaraktär. Utgivandet av kommunalt pensionstillskott skulle sålunda i dessa fall i motsats till vad nu är förhållandet bliva en skyldighet för kommunerna. Vidare ifrågasättes i motionen, huruvida icke beslutanderätten i hithörande frågor bör överflyttas från fattigvårdsmyndighet till pensionsnämnd. Utskottet anser, att en reformering av folkpensioneringslagen i de avseenden utskottet ovan behandlat, måste medföra, att jämväl lagen om kommunala pensionstillskott göres till föremål för översyn.

Såsom framgår av det ovan anförda ha i motionerna framlagts många beaktansvärda förslag till ändringar i folkpensioneringslagen och därmed sammanhängande författningar. Samtliga dessa frågor äro liksom övriga spörsmål som angå förevarande rättsområde föremål för socialvårdskommitténs utredningsarbete. I ett i december 1942 avgivet betänkande, innefattande utredning och förslag angående socialvårdens organisation m. m., har kommittén såsom ett huvudsyfte vid reformeringen av folkpensioneringen framhållit önskemålet om ur försörjningssynpunkt bättre avvägda pensioner än dem som nu utgå. Bland spörsmål, som vid revisionen borde bliva föremål för övervägande, vore enligt vad kommittén vidare anfört frågan om en bättre avvägning av pensionsbeloppen mellan ensamstående och äkta makar. En annan fråga gällde särskilda tillägg till folkpensionärer, som vore vanföra, sängliggande eller eljest hjälplösa. Även frågan om privilegiering i vissa fall av arbetsinkomst borde omprövas. Frågan om införande i någon form av hyres-

bidrag borde övervägas och i samband därmed spørsmålet om ändrade grunder för kommunala pensionstillskott. Ortsgrupperingen borde även upptagas till förnyat övervägande. — I ett interpellationssvar i första kammaren den 17 november 1943 anförde statsrådet och chefen för socialdepartementet, att socialvårdskommittén med biträde av särskilt tillkallade sakkunniga upptagit folkpensioneringen till översyn och att det vore kommitténs avsikt att med största möjliga skyndsamhet bedriva utredningsarbetet. Statsrådet erinrade emellertid, att till prövning måste upptagas vissa spørsmål som ingalunda vore lättlösta. Sålunda hade, fortsatte statsrådet, i riksdagsmotioner och i annan form framförts bland annat frågan om en uppdelning av folkpensionen i invalidpension och ålderdomspension, upphävande av dyrortsgrupperingen, införande av hyresbidrag, de nuvarande individuella pensionernas ersättande med familjepension, ändrade grunder för kommunala pensionstillskott m. fl. frågor.

I proposition nr 173 till innevarande års riksdag med förslag till lag angående förlängd giltighet av gällande indelning i ortsgupper jämlikt folkpensioneringslagen har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anført, att socialvårdskommittén för närvarande vore sysselsatt med översyn av folkpensioneringslagen samt att kommitténs arbete bedreves med inriktning på att förslag i ämnet skulle föreligga i sådan tid, att frågan kunde underställas 1946 års riksdag.

Då sålunda samtliga de i motionerna behandlade frågorna torde vara föremål för socialvårdskommitténs utredningsarbete, finner utskottet icke skäl föreslå riksdagen att antaga lagändring eller göra någon framställning till Kungl. Maj:t i anledning av motionerna. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att det fortsatta utredningsarbetet bedrives med all skyndsamhet och att Kungl. Maj:t så snart ske kan förelägger riksdagen de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att motionen II: 74 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

B. att motionerna I: 252, II: 30, II: 46, II: 47, II: 156, II: 313 och II: 403 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 mars 1944.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Forslund, Olof Carlsson**, *Mannerskantz, Roos, Carl Eric Ericsson, Hallagård* och *Söderkvist*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Pettersson* i *Hällbacken**, fru *Nordgren*, herrar *Cruse, Wallén, Larsson* i *Östersund**, *Hagård* och *Jansson* i *Hällefors*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.